

Хорошенко А.Я.,

*керівник профорієнтаційної роботи
та працевлаштування студентів ХУП*

МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У демократично організованому суспільстві з вільним змаганням різноорієнтованих політичних сил, що відбивають і прагнуть реалізувати певні суспільні інтереси (а утвердження саме такого суспільства задекларовано в Україні) є нагальною потребою в здійсненні державою зваженої молодіжної політики.

У посттоталітарному суспільстві значна частина молоді, з одного боку, втрачає орієнтацію на колишні ідеали, піддає їх сумніву, або взагалі відкидає, а, з другого, не має тих ідейних орієнтирів, яких бажала б досягти. Отже, проблема ідеалів молоді, її світогляду, громадської позиції, національної свідомості, нині є чи не найголовнішою.

Державні молодіжні структури, громадські молодіжні організації та об'єднання займають належне місце в політичній структурі суспільства.

Політичне виховання молоді здійснюється шляхом впливу на неї сім'ї, школи, громадських об'єднань, усього оточуючого середовища, та все ж найефективніший вплив на формування політичної свідомості, як і політичної культури особи взагалі, має її безпосередня участь у суспільно корисній, громадсько-політичній діяльності. Така діяльність може бути різною за рівнем активності, спрямованістю.

На активність та спрямованість громадсько-політичної діяльності великий вплив мають традиції регіону. Так, на думку Ю.Саєнка "У пам'яті "західного" і "східного" українця закарбовані різні моделі виживання. Перший ще пам'ятає роль господаря своєї землі та справи, роль вояка проти сталінізму, пам'ятає жах винищення та депортації українців. У пам'яті другого – здебільше радянські образи: "колгоспи", "партбюро", "Стаханов"..."

Граничне розташування Хмельниччини зумовило поєднання "західної" та "східної" субкультур. А тому помітною є проблема, коли надто багато громадян, особливо молодих, виявилось психологічно не готовим до розбудови своєї держави. Прикро, але факт, що на сьогодні ми не спостерігаємо вибуху патріотизму.

Фактично можна виділити 2 способи накопичення у свідомості знань про політику: колективний і особистий. До першого способу можна віднести: розповсюдження інформації, знань через ЗМІ, шляхом організації політичного виховання у навчальних закладах (в т.ч. набуття **професійної юридичної, політологічної, історичної освіти, тощо**).

До особистого відноситься: самовиховання та особиста зацікавленість у політичній інформації.

Виховання політичної культури необхідне. Воно не повинно бути занадто заідеологізованим, а носити, в першу чергу, характер оволодіння, особливо молоддю, об'єктивними закономірностями розвитку природи, суспільства, оточуючого середовища.

Поняття політичної культури є багатоаспектним. Воно відображає складний зміст реального соціального явища – політичної культури суспільства, і може розглядатися як на рівні особистості, коли акценти зміщуються у бік особистих якостей людини, так і на рівні універсальних узагальнень, коли йдеться про політичну культуру суспільства в цілому.

Через це існує багато визначень поняття "політична культура". В умовах перетворення українського суспільства під політичною культурою необхідно розуміти обумовлений

історичними, соціально-економічними й політичними умовами стан політичного життя суспільства, що відбиває рівень освоєння суб'єктом рівня політичних відносин, діяльності, цінностей і норм, розкриває ступінь соціально-культурного розвитку людини та міру її активності в перетворенні політичної дійсності.

Після розпаду таких ідеологічних інститутів, як комсомол та піонерська організація, стало цілком закономірним формування нової державної молодіжної політики. Це зумовило необхідність переосмислення ідеологічних основ та методології роботи з різними категоріями дітей, підлітків та молоді, а також матеріального та організаційного забезпечення.

Але поруч з цим матеріальна і організаційна база регіональних органів виконавчої влади, що безпосередньо здійснює молодіжну політику на місцях - ще знаходяться у стадії становлення. Формується також і сітка закладів що опікуються справами молоді (Молодіжні організації, біржі праці та ін.).

Основною проблемою на сьогодні є те, що молодіжна політика попередніх періодів формувалася в умовах командно-адміністративної системи управління суспільними процесами із складною структурою та наявністю досить великого штату працівників, що займалися питаннями молодіжної політики (від жовтєнятських в школах, до комсомольських організацій на підприємствах та установах).

90-ті роки - період розбудови суверенної держави. Для цього періоду характерним є те, що відбувається переосмислення існуючих традицій та пристосування кращого досвіду до реалій сьогодення. Передові ідеологи зрозуміли, що найефективнішим буде поглиблений аналіз набутого досвіду функціонування державних структур, створення на законодавчому рівні оптимальних умов для їх побудови та функціонування.

Разом з тим в історії вітчизняного законодавства, що стосується молодіжних громадських об'єднань багато повчального. Принаймні сьогодні нормативні акти проходять перевірку практикою, а набутий досвід свідчить на користь детального державного регулювання діяльності об'єднань, яка має здійснюватись без нав'язливої опіки і нехтування загально визнаними принципами свободи асоціацій. Така політика сприятиме не тільки посиленню соціальної захищеності молоді та розвитку її соціально-політичної активності, а й вихованню вільних, високо дисциплінованих людей, гідних громадян незалежної держави.

Правове забезпечення цілеспрямованої молодіжної політики складає низка законів. Основу становлять Закон України "Про об'єднання громадян"¹, Декларація "Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні"², Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні"³ та Закон України "Про молодіжні та дитячі громадські організації"⁴.

Зокрема, вищевказаною Декларацією проголошено, що молодіжна політика є пріоритетним і специфічним напрямком діяльності держави⁵.

Встановлено, що державна молодіжна політика - це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самозабезпечення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України⁶.

Даним документом також визначені головні завдання, принципи і напрямки державної молодіжної політики в Україні.

Слід звернути увагу, що серед головних принципів державної молодіжної політики цими законодавчими актами спеціально передбачено "надання права і залучення молоді до

безпосередньої участі у формуванні та реалізації політики та програм, що стосуються суспільства взагалі і молоді зокрема”⁷.

Забезпечення поступового руху на демократичному шляху розвитку та побудови демократичної держави, коли на перший план висувається функція захисту прав та інтересів громадян, можлива за умови - підвищення політичної культури населення, **в першу чергу молоді**, яка є найважливішим інструментом суспільних перетворень. “У реалізації кадрової політики в регіоні велике значення мають юридичні та інші аспекти формування сучасної політичної культури української політичної еліти, її участь в державотворчих процесах, політичних кампаніях...”⁸. На даному етапі розвитку нашої держави тільки молода політична еліта здатна поєднати соціальні ідеали і практику, моральні і правові цінності з практично корисною діяльністю.

Необхідна складова політичної культури як категорії - процес, механізм засвоєння та усвідомлення, на нижній сходинці якого знаходиться політичний нігілізм - із запереченням усіх цінностей набутих людством. На вершині - висока політична свідомість і обізнаність людини з політикою у широкому розумінні: про її зміст у конкретному часі та просторі, про механізми її реалізації.

Молодіжний та дитячий рух Хмельницької області представлений 19-та організаціями, які охоплюють досить незначну кількість молоді. Серед цих організацій немає багаточисельних та авторитетних (найчисельніша з них “ Подільська спілка молоді”, яка є правонаступницею обласної комсомольської організації⁹).

Ці організації діють за різними напрямками, проте основну їх частину складають об’єднання, які сповідують певну політичну ідеологію (12 з 19).

Громадські молодіжні та дитячі об’єднання за напрямками їхньої діяльності

Оаđí ³÷í î âî ñî ðÿì óââí í ÿ	Ñî î ðòèâî î âî ñî ðÿì óââí í ÿ	ÊÂÊ-êëóá	Âî êî î óâđ- ñüêî âî ñî ðÿì óââí í ÿ	Ï î ë³òè÷í î âî ñî ðÿì óââí í ÿ
1	4	1	1	12

Детальніше зупинимося на молодіжних громадських організаціях політичного спрямування.

Задоволення політичних потреб та інтересів молоді визначають як пріоритетний напрямок своєї роботи всі без виключення молодіжні об’єднання, що сповідують певну політичну ідеологію. Підтвердженням цього слугують статутні документи даних організацій. Ось лише декілька найбільш характерних прикладів: “... створення умов для реалізації громадянської ініціативи молоді...”¹⁰, “... сприяння залученню членів організації та молоді до активної участі в суспільно-політичному житті...”¹¹, “... сприяння підвищенню громадянської активності молодих людей...”¹².

Значна частина молодіжних об’єднань визначає одним з головних напрямків своєї роботи залучення молоді до відродження та розвитку української національної та сучасної культури. В статутних документах зокрема зазначається: “... залучення якнайширших верств молоді до розбудови України...”¹³, “... задоволення та захист... національно-культурних інтересів...”¹⁴, тощо.

Всі молодіжні організації мають місцевий юридичний статус (їх діяльність обмежується виключно Хмельницькою областю). Разом з тим серед них є ряд обласних структур

всеукраїнських об'єднань, які намагаються силами місцевих осередків організації діяти у масштабах усієї України (Хмельницька обласна організація Соціалістичного Конгресу Молоді¹⁵, Хмельницька обласна організація Народно-демократичної ліги молоді¹⁶ та Хмельницька обласна організація всеукраїнської громадської молодіжної організації “Молоді демократи”¹⁷).

Становлення молодіжного руху відбувалося паралельно з розбудовою органів державної молодіжної політики, які сприяли розвитку його громадських структур та розвитку освіти в області.

“Вироблення нового змісту освіти - справа нова і перебуває в початковому етапі... Важливим пріоритетом розвитку освіти є її гуманітаризація... Вона передбачає повернення освіти до формування цілісної картини світу, і насамперед - світу культури, світу людини, олюднення знання, впровадження моральних норм, формування гуманітарного і системного мислення”¹⁸.

Створення та розвиток нових закладів освіти, що ставлять перед собою завдання виховання молоді еліти незалежної України сприяє формуванню політичної культури молодого покоління.

Початок вивчення цієї проблеми поклав Платон. В його діалозі “Протагор” питання політичної культури стоїть дуже гостро: чи можна засвоїти мистецтво управління державою? Платон вкладає у вуста Сократа припущення, що цьому навчитись неможливо. За його твердженням, афіняни в кожній конкретній справі (будівництво будинку, корабля тощо) запрошують майстрів своєї справи, запитують їхньої поради. Коли ж питання стосується політики, то будь-хто дає поради, чи то столяр, медик, чоботар, багатий, бідний, благородний, безрідний; і ніхто не засуджує, що, не маючи відповідних знань, не маючи вчителя, така людина намагається виступити зі своїми порадами.

Отже, формування політичної культури необхідно розпочинати із вдосконалення змісту освіти школи та ВУЗів. Створення сприятливих умов для розвитку молоді дає позитивні результати.

Так, під час аналізу матеріалів поточного архіву Хмельницького обласного управління юстиції, було виявлено, що керівниками та активними членами молодіжних громадських організацій є студенти та випускники Хмельницького інституту регіонального управління та права (у 9 із 19 зареєстрованих). Це зумовлено, передовсім, спеціалізацією ВУЗу – підготовка юристів та спеціалістів для органів державного управління.

Адже, в органах державної влади “Особлива увага приділялась (і приділяється – авт.) визначенню особистісно-якісних норм і параметрів державного службовця, **у першу чергу його політичної культури і державницької позиції**, а також економічна підприємливість, прагматизм, організаторські здібності, вимоги морально-етичного характеру”¹⁹.

Проте, майбутнє молодіжного руху значною мірою, обумовлюватиметься тим, як державні органи, заклади освіти будуть ставитися до формування своїх молодіжних структур, як вони будуть підтримувати громадські об'єднання молоді та дітей, які переживають нині важкі часи ще й тому, що не мають відповідної матеріальної бази для розгортання своєї діяльності.

Відродження національної політичної культури повинно проходити на добровільних засадах. Для цього необхідні сприятливі умови: доступ до інформації, доброзичлива морально-політична атмосфера, той мінімум свободи, коли людина може вільно здійснювати культурний і політичний вибір.

Реалізуючи свої політико-культурні інтереси в усіх сферах життя, молодь керується набутими знаннями, які визначають цілісність її світогляду. Тому розуміння політичної культури треба наповнити новими характеристиками і змістом, вона повинна сприйматись як культура політичного життя, як культура політичної влади, як культура політичного мислення, як культура умов і змісту політичної діяльності.

Література

1. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року № 2460-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 34. - С. 504.
2. Про загальні засади державної молодіжної політики: Декларація від 15 грудня 1992 року № 2859-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 16. - С. 166.
3. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лютого 1993 року № 2998-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 16. - С. 167.
4. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 12 січня 1998 року № 281-ХІV // Офіційний вісник України. – 1998. - № 51. - С. 1870.
5. Діти України в умовах перехідного періоду. Аналіз ситуації. - К.: Генеза, 1996. - 82с.
6. Олуйко В.М. Кадри в регіоні: становлення та розвиток. Монографія / За ред. Н.Р.Нижник та Г.І.Лелікова. - К.: Науков. світ, 2001.
7. Поточний архів ХОУЮ справа 6, арк.16.
8. Поточний архів ХОУЮ справа 94, арк.15.
9. Поточний архів ХОУЮ справа 131, арк.12.
10. Поточний архів ХОУЮ справа 175, арк.16.
11. Поточний архів ХОУЮ справа 227, арк.2
12. Поточний архів ХОУЮ справа 234, арк.11.
13. Поточний архів ХОУЮ справа 240, арк.14.

¹ Див.: Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року № 2460-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 34. - Ст. 504.

² Див.: Про загальні засади державної молодіжної політики: Декларація від 15 грудня 1992 року № 2859-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 16. - Ст. 166.

³ Див.: Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лютого 1993 року № 2998-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 16. - Ст. 167.

⁴ Див.: Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 12 січня 1998 року № 281-ХІV // Офіційний вісник України. – 1998. - № 51. - Ст. 1870.

⁵ Див.: Про загальні засади державної молодіжної політики: Декларація від 15 грудня 1992 року № 2859-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 16. - Ст. 166.

⁶ Там само.

⁷ Див.: Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лютого 1993 року № 2998-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 16. - Ст. 167.

⁸ Олуйко В.М. Кадри в регіоні: становлення та розвиток. Монографія / За ред. Н.Р.Нижник та Г.І.Лелікова. - К.: Науков. світ, 2001. - С.125.

⁹ Поточний архів Хмельницького обласного управління юстиції. (надалі – ХОУЮ). - Арк.16, справа 6.

¹⁰ Поточний архів ХОУЮ арк.11, справа 234.

¹¹ Поточний архів ХОУЮ арк.15, справа 94.

¹² Поточний архів ХОУЮ арк.16, справа 175.

¹³ Поточний архів ХОУЮ арк.12, справа 131.

¹⁴ Поточний архів ХОУЮ арк.14, справа 240.

¹⁵ Поточний архів ХОУЮ арк.2 справа 227.

¹⁶ Там само арк.2 справа 131.

¹⁷ Там само арк.2 справа 175.

¹⁸ Діти України в умовах перехідного періоду. Аналіз ситуації. - К.: Генеза, 1996. – С.31.

¹⁹ Олуйко В.М. Кадри в регіоні: становлення та розвиток. Монографія / За ред. Н.Р.Нижник та Г.І.Лелікова. - К.: Науковий світ, 2001. - С. 124.